

CONTRIBUȚIA DIASPORELOR ÎN DEZVOLTAREA STATELOR DE ORIGINE (CAZUL STATELOR DIN SPAȚIUL POST-SOVIETIC)

Natalia PUTINĂ

Republica Moldova, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova

Doctor în științe politice, cercetător științific superior, Laboratorul Științific
„Sociologia Politicii”

If former ethnic groups in the USSR were living under the slogan of one people, then the Soviet collapse brought about significant changes. The end of the twentieth century and the beginning of the 21st century were marked by the creation of an iconic ethnic painting. In other words, a compact society becomes suddenly divided into ethnic minorities, and Diasporas was created not necessarily as a condition of emigration. Gradually, migration procedures have been considerably simplified, which has particularly marked the creation of Diasporas in the post-Soviet space. The desire to look for a better way of life, but also access to education abroad has given the green light to migration flows. Thus, the diaspora communities from the 15 states that were formerly part of the USSR began to be formed. The article will analyze the relationship between Diasporas belonging to the post-Soviet states and their homelands, in particular, Russian Federation, Belarus, Ukraine, and Caucasian ans States cases, and states policies related to diaspora engagement in motherland development.

Key-words: diaspora, migration policies, diaspora engagement, homeland etc.

Dacă anterior grupurile etnice din URSS conviețuiau sub lozinca unui singur popor, atunci colapsul sovietica adus schimbări semnificative asupra acestui aspect. La sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, statele post-sovietice au fost marcate de crearea unui tablou etnic pestrîț. Cu alte cuvinte, o societate compactă devine brusc divizată în minorități etnice, în așa mod diaspoarele se constituie nu neapărat drept o condiție a emigrării. Treptat, au fost simplificate considerabil procedurile aferente migrației, fapt care a marcat în mod deosebit crearea diaspoarelor în spațiul post-sovietic. Dorința de a căuta un mod mai bun de viață, dar și accesul la învățămîntul din afara țării au dat undă verde fluxurilor de migrație. Astfel, au început să se constituie comunitățile diaspoarei din cele 15 state, care anterior făceau parte din URSS.

Spre deosebire de diaspoarele cu rădăcini istorice adânci, care dispun de un cadru organizațional bine stabilit, comunitățile diaspoarelororiginare din statele spațiul post-sovietic sunt încă în proces de constituire, iar statele de origine caută soluții optime de menținere a dialogului cu acestea. În mod clar, cauza

acestei discrepanțe constă în diferența de timp și de context în care s-au format diasporele cu origini vechi și “noile” diaspore. Cu siguranță, în ambele cazuri diaspora poate fi considerate un important partener de dezvoltare al statului de origine. Pentru a ne convinge de acest lucru, o să încercăm să expunem succint modalitățile prin care diasporele sunt antrenate în procesul de dezvoltare al statelor post-sovietice.

Dând start analizei propriu-zise, vom demara studiul cu cea mai numeroasă diasporă din spațiul post-comunist – diaspora rusă. Ceea ce prezintă interes în respectivul exemplu sunt condițiile de constituire a comunităților de etnici ruși din afara țării, dar și atitudinea pe care o adoptă statul față de acestea. Astfel, putem conchide că diaspora Federației Ruse apărută după crearea noilor state independente se crează ca urmare a dispariției federației. În acest mod, în societățile gazdă, rușilor stabiliți în statele din “vecinătatea apropiată” a început să li se atribuie calificativul de “minoritate națională”.

În ceea ce ține de atitudinea Federației Ruse față de aceste comunități ale rușilor aflați în afară teritoriului statului, putem distinge două idei de bază:

1. pentru a crea și a consolida sentimentul de unitate, în actele legislative ale Federației Ruse, preponderent se utilizează calificativul/termenul de “*sootcestveniki*”,

2. iar strategiile elaborate variază în funcție de situația și specificul țării în care sunt stabiliți concetățenii ruși.

Un argument în favoarea primei idei ar fi prevederile *Legii federale nr.99 – F3 din 24 mai 1999 intitulată “Despre politica de stat a Federației Ruse cu privire la compatrioții din străinătate”* [7]. O analiză sumară a legii, ne permite să deducem că statul acordă o atenție deosebită păstrării identității etniei ruse și își delcară angajamentul de a asigura drepturile compatrioților în țările gazdă. Deasemenea, legea mai pune accentual pe crearea de politico de reîntoarcere și integrare a conaționalilor ruși, prin măsuri care ar facilita repatrierea voluntară a acestora în Federația Rusă; precum și elaborarea de politici de menținerea dialogului cu diaspora.

În ceea ce ține de strategiile elaborate de Federația Rusă în scopul menținerii dialogului cu diaspora, conchidem că acestea se disting în două tipuri. În prima categorie, se includ măsurile orientate spre menținerea și promovarea specificului culturii naționale în țările-gazdă ale compatrioților, în așa mod Federația Rusă utilizând instrumente de păstrare a relației culturale cu diaspora, precum și menținerea influenței politice în spațial post-sovietic, diaspora rusă fiind o pârghie importantă de a influența politica internă și externă a statelor unde rușii, precum și vorbitorii de limbă rusă sunt reprezentativei. Altfel spus, promovarea limbii și a culturii rămâne a fi un important intrument al puterii *soft*, iar comunitățile diasporalefacilitează utilizarea acestor politici.

Cea de-a doua categorie a strategiilor este orientată spre atragerea compatrioților “acasă” – fapt ce se proliferază în politica migrațională și demografică a Federației Ruse. Începând cu 2006 [6], repatrierea compatrioților a devenit o parte componentă a politicii de stat, o semnificație aparte revenind implementării Programului privind acordarea suportului pentru reîntoarcerea voluntară în Federația Rusă a etnicilor ruși. Un alt act legislativ care vizează soluționarea problemelor demografice a țării (inclusiv cu aportul diasporei) este *Concepția politicii demografice a Federației Ruse cu perioada până în anul 2025* [9]. Conform Concepției, migrația ar trebui să completeze cadrul măsurilor de stimulare a creșterii natalității și scăderii mortalității, având menirea să stabilizeze demografia țării. Logica acestei idei constă în următoarea explicație – persoanele care posedă limba rusă, educate în spiritul culturii rusești și cele care sunt atașate spiritual de Federația Rusă se vor adapta mai ușor în societate. Aceste măsuri sunt argumentate de necesitățile și realitățile demografice, raportate la imensitatea teritorială a Federației Ruse, precum și de necesitatea antrenării potențialului intelectual al diasporei în dezvoltarea statului. Pentru a atinge scopul propus, statul creează condiții atractive, dar și impune careva restricții. Spre exemplu, o condiție preliminară pentru obținerea cetățeniei Federației Ruse este renunțarea la o altă cetățenie.

Din exemplul Federației Ruse se desprinde importanța elaborării strategiilor multidimensionale de menținere a dialogului cu diaspora. La fel, din cele menționate se poate concluziona că pentru a miza pe ajutorul compatrioților din afara țării, statul trebuie să vină în întâmpinarea acestora. Oferirea suportului celor emigrați, elaborarea actelor normative și altoirea permanentă a sentimentului de apartenență, sunt câteva dintre măsurile imperios necesare pentru prosperitatea fiecărui stat.

În mod similar, aportul diasporei este văzut și în Belarus - o altă țară de origine slavă. La nivel de stat se conștientizează importanța capitalului uman, iar din aceste considerente, politicile elaborate în domeniul migrației vizează nemijlocit și reglementarea aspectului dat. Cu alte cuvinte, aportul diasporei în dezvoltarea statului de origine este văzut sub forma reîntoarcerii și utilizării experienței/cunoștințelor obținute în străinătate.

O asemenea concluzie poate fi desprinsă în rezultatul analizei sumare a următoarelor acte legislative:

1. *Programul de stat în domeniul migrației pentru anii 2006-2010* [4, p.7], care avea drept scop atragerea migranților din statele membre ale CSI și statele baltice în interesele economice și demografice ale Belarusului

2. *Programul național privind securitatea demografică pentru anii 2011-2015* [4], având obiectivul îmbunătățirii migrației de întoarcere și atragerea specialiștilor din așa-zisa diasporă în sectoarele economice prioritare. Așadar, programul avea drept scop implicarea diasporei în procesul de dezvoltare a

țării, oferind imigranților locuință confortabilă în zonele rurale din Belarus - statul tindea să soluționeze problemele demografice și pe cele ce țin de deficitul forței de muncă.

În prezent, cadrul legislativ și instituțional de resort (Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Externe și Oficiul Comisarului pentru Religii și dezvoltarea Naționalităților) sunt într-o permanentă ajustarea a politicilor în domeniul migrației. În permanență, se elaborează politici care ar asigura o migrație net pozitivă și o demografie sănătoasă, pe de o parte, încercând atragerea conaționalilor din diaspora să revină acasă, iar în paralel sunt adoptate legi care descu-rajează emigrarea.

În mod special, politica Republicii Belarus vis-a-vis de cetățenii din diaspora mizează pe antrenarea și contribuția specialiștilor înalt calificați în dezvoltarea statului de origine. Pentru a stimula întoarcerea acestora în țară, se aplică stimulente financiare, precum acordarea de sprijin financiar pentru persoane care au reușit să atingă performanțe înalte în domeniul ingineriei, științei, sportului sau culturii. Astfel, Republica Belarus încearcă să facă investiții de durată. Repatrierea specialiștilor din diaspora este văzută drept soluția pentru depășirea unor probleme de dezvoltare a statului, precum descreșterea demografică și insuficiența forței de muncă calificată și înalt calificată. Iată de ce, diaspora este privită drept o resursă importantă în impulsivarea economiei, un aport considerabil având beneficiul experienței acumulate de migrați în străinătate.

Antrenarea diasporei în dezvoltarea statului de origine este declarată o prioritate și în politica migrațională a Ucrainei. În cazul dat, rolul principal al diasporei era văzut însușinerea tranziției post-comuniste. Activismul diasporei era necesar, mai ales, în perioada anilor '90, când Ucraina tindea să își afirme independența și să opună rezistență influenței din exterior. Compatrioții stabiliți în afara țării erau, un fel de portavoce al independenței tânărului stat, având de asemenea atribuția de a monitoriza, ceea ce se întâmplă în patria istorică. "Construirea noului stat", după principiul democratizării, a devenit, prin urmare, forța motrice a dialogului *Ucraina - diaspora*. Cu toate acestea, trebuie să constatăm că, până în prezent, cadrul instituțional și legislativ în domeniul diasporei rămâne a fi insuficient dezvoltat. Aportul diasporei este mai mult o implicare voluntară, decât o strategie bine formulată.

După proclamarea independenței, implicarea voluntară a comunităților diasporale de ucraineni în dezvoltarea statului de origine s-a resimțit destul de activ din parte urainenilor emigrați în Statele Unite ale Americii. Activismul acestei comunități s-a manifestat prin mobilizarea ucrainenilor la nivel local (organizarea forumurilor politice), dar și prin activitatea individuală a persoanelor în structuri de stat și ONG-uri. Ucrainenii care activau în sfera mass-media (ziarele ucraineano-americane, *Weekday* și *Svoboda*), Comisia pentru Securitate și Cooperare în Europa din SUA și organizația non-guvernamentală "Freedom

House" au fost, de exemplu, printre primele care au criticat vehement lacunele promovării democrației în Ucraina [2, p.55].

În prezent, cel mai cunoscut mecanism prin care ucrainenii își păstrează relația de afinitate identitatea și monitorizează situația internă a Ucrainei este Congresul Mondial al Ucrainenilor. Prin intermediul întrunirilor periodice se pun în discuție subiectele care vizează conservarea specificului național, situația politică din Ucraina și măsurile necesare dezvoltării statale. Meritul congresului constă în implementarea unui mecanism clar de activitate și în instituirea unor organisme adiționale. În rezultat, organizația corelează și stabilește comunicarea tuturor asociațiilor de ucraineni, consolidează spiritul de apartenență la cultura țării de origine și susține implementarea reformelor.

În perioada post-sovietică, destul de activ în sfera politică se implică și comunitățile diasporice ale statelor din zona Caucazului – Georgia, Armenia și Azerbaijan. Din exemplul statelor date, deducem ideea că activitatea diasporilor este într-o mare măsură determinată de specificul țării de origine. Comunitățile diasporice din zona Caucazului se pronunță frecvent în legătură cu conflictele din patria lor istorică.

Un exemplu elocvent este activismul diasporei armenesti. În cazul Armeniei, diaspora vine să susțină poziția oficială a statului în legătură cu evenimentele istorice tragice pentru poporul armean. Comunitățile diasporei armenesti sunt partenerul de bază al statului, atunci când ne referim la atingerea următorului scop comun – recunoașterea adevărului istoric și despăgubirea statului pentru suferințele suportate. În acest sens, aportul diasporei armenesti constă în:

1. activismul pentru recunoașterea la nivel internațional al genocidului armean;
2. sporirea ajutorului acordat Armeniei sub forma despăgubirilor / recompensei pentru suferință;
3. reducerea agresiunii și suprimarea adoptării documentelor anti-armene;
4. reducerea agresiunii Azerbaidjanului.

Propulsarea în mediul internațional a obiectivelor mai sus enumerate, se realizează prin diverse modalități. Fie la nivel individual, fie la nivel colectiv armenii tind să se pronunțe pe marginea subiectelor sensibile. Un mecanism eficient în sfera dată este și activismul jurnaliștilor de origine armeană. În acest context, accesul la libera exprimare transformă sursele de informare în masă într-o importantă pârgie de promovare și protejare a intereselor Armeniei.

Pe lângă aspectele date, importanța diasporei armenesti rezidă în susținerea reformelor. Armenii de pe întregul mapamond sunt atașați de patria lor istorică, iar din acest motiv se pronunță activ pe marginea necesității schimbărilor. Comunitățile de armeni exercită, deseori, rolul unui „observator neutru”, iar acest lucru determină autoritățile să seteze cu grijă politicile implementate. De

asemenea, statul trebuie să ia în calcul pozițiile diasporei și dintr-un alt considerent: dependența economiei naționale de remitențele compatrioților (Armenia obține 20% din produsul său intern brut din banii trimiși acasă de membrii diasporei) [3].

În același timp, trebuie să menționăm și o altă fațadă existentă: la începutul anilor '90 în ciuda interesului și a investițiilor rețelelor diasporei, guvernul armean a perceput membrii diasporei drept amenințare în adresa regimului. Cu toate acestea, unii oficiali au extras mari beneficii din partea importurilor (sub forma remitențelor), care rămâne cea mai profitabilă afacere, iar mulți s-au opus fluxului de investiții care tindea să înlocuiască importurile cu producția internă. În acest mod, ostilitatea guvernului a împiedicat majoritatea încercărilor diasporei armenesti de a investi în țara sa de origine.

Sintetizând exemplul diasporei armenesti, constatăm că în ciuda unor lacune, aceasta prezintă interes mai ales prin faptul că deseori reușește să atingă scopurile propuse. În opinia noastră, cauza reușitei ține în principal de buna organizare a armenilor de pe mapamond și a unității acestora. Nu poate fi neglijată nici atenția pe care o acordă în prezent statul armean politicilor de menținere a dialogului cu compatrioții. În Armenia există un cadru legislativ și instituțional bine dezvoltat în domeniul politicilor migraționale. Împreună, acești factori generează ideea că în pofida teritoriului mic, Armenia rămâne a fi o națiune mare datorită suportului comunităților diasporice dar și măsurilor întreprinse la nivel de stat.

Într-o măsură mai mică în sfera politică se implică și diaspora Azerbaidjanului. Conflictul abordat în spațiul extern de către comunități este conflictul din Nagorno-Karabakh. Diaspora acestui stat își susține și promovează propria viziune asupra conflictului, încercând să influențeze opinia comunității internaționale prin varii mijloace. Spre exemplu, investitorii din Azerbaidjan achiziționând clubul de fotbal Ottakrin din Austria l-au redenumit în „Karabakh” [5]. În esență, astfel de inițiative sunt răspândite la nivel individual. În calitate de comunitate, însă, diaspora azerilor comparativ cu cea a armenilor nu este prea influentă. Pentru a ne convinge de acest lucru este suficient să privim retrospectiv felul în care armenii se pronunță pentru recunoașterea genocidului armenilor și pasivitatea cu care se vorbește despre genocidul azerilor din Hodzhalin din 1992.

Cauza ineficienței, cât de paradoxal nu ar suna, constă în instituirea unui număr prea mare de asociații diasporice și lipsei unei axe de colaborare dintre acestea. În mod pregnant, instituirea acestor organizații ale diasporelor este marcată de lupta pentru conducere și imaginea proprie a fondatorilor. În acest fel se produce absența spiritului de echipă, aspect care îi împiedică pe mulți să se implice în procesul de dezvoltare al statului de origine. În lipsa consensului și fără înțelegerea reciprocă a activiștilor din diaspora azeră este dificil să vorbim despre anumite realizări.

Organizațiile diasporice mai „vechi” ale azerilor își pierd în fiecare an din influență. Asociațiile noi și numeroase sunt instituite mai mult pentru *PR-ul* personal al unor persoane. Din acest motiv, diaspora devine o instituție tot mai puțin influentă, nefiind în măsură să exprime și să apere interesele Azerbaidjanului. Exemplul dat ne demonstrează că în pofida suportului statal, diaspora nu poate “să livreze” ajutor către patria istorică, dacă nu dispune de auto-organizare și dorință. Astfel, la momentul actual pentru a activa și implica diaspora azeră în dezvoltarea statului este necesar să se elaboreze o strategie unică. În lipsa unui cadru unic de coordonare a relațiilor cu diaspora este imposibil să vorbim despre un “*lobby*” adecvat intereselor Azerbaidjanului.

În cazul Georgiei, diaspora a ținut să își expună pozițiile în legătură cu războiul ruso-georgian de 5 zile. Obiectivul georgienilor din afara țării consta în mare parte în sensibilizarea comunității internaționale, iar discursul diasporei în țările gazdă tindea să creeze imaginea unui stat mic, atacat de un uriaș atotputernic. În contextul dat, este interesant să remarcăm că tot în 2008 se fondează și Agenția Guvernamentală pentru Relațiile cu Diaspora [1].

În prezent, diaspora georgiană continuă să exercite atribuția unui mesager, orientându-și atenția asupra regiunilor Abhazia și Osetia de Sud. În paralel, menținerea parteneriatului cu diaspora se impune în condițiile avansării statului pe calea europeană. Georgia solicită aportul compatrioților în contextul setării și implementării celor mai potrivite reforme. De asemenea, esențială este monitorizarea din exterior a reușitelor și lacunelor existente. Nu mai puțin importantă este și promovarea statului în străinătate (la nivel de stat, pentru a încuraja popularizarea Georgiei, a fost susținută inițiativa de a emite distincții speciale celor ce au merite deosebite). În sfârșit, vitale pentru economia Georgiei rămân investițiile și deschiderea afacerilor (aspect ce dă imbold statului să creeze condiții favorabile pentru inițierea afacerilor).

Sintetizând experiența antrenării diasporelor în dezvoltarea statelor din zona Caucazului ajungem la următoarele concluzii:

- statele din zona dată valorifică implicarea diasporelor mai ales în domeniul politic (prin activități de lobby, monitoring și susținerea reformelor);
- comunitățile diasporice ale Armeniei, Azerbaidjanului și Georgiei se implică în soluționarea conflictelor din statele de origine;
- eficiența activității diasporelor depinde în egală măsură de auto-organizare și de atenția pe care o acordă patria istorică la acest capitol;
- indiferent de starea economică a țării, diaspora este un important partener în sfera dată;
- conștientizarea faptului că prin intermediul diasporei statul își asigură prezența în exterior și accelerează perioada tranziției contribuie la perfecționarea cadrului instituțional și legislativ.

Un impact semnificativ în susținerea statului de origine îl au și diasporele celor 5 state din Asia Centrală. Spre deosebire de experiența statelor din Caucaz, Kîrgîzstanul, Cazahstanul, Uzbekistanul, Turkmenistanul și Tadjîkistanul mizează în primul rând pe sutenanța economică. Formate la începutul anilor '90, în condițiile crizei economice, diasporele statelor menționate sunt până în prezent un partener în menținerea și dezvoltarea economiei. În lipsa emiterii remitențelor, statele marcate de emigrarea masivă a forței de muncă nu ar putea exista.

Cu toate acestea, elaborarea unor politici privind diasporele a început relativ târziu în regiune (după anul 2000) [8]. Mai mult decât atât, trebuie să recunoaștem că însăși ideea că membrii diasporei pot genera dezvoltarea statului de origine prin diferite mijloace este una nouă, iar ceea ce a dat imbold statelor să elaboreze strategii de menținere a dialogului cu diaspora a fost suportul pe care au început să-l ofere în mod voluntar cei emigrați. În contextul dat merită să menționăm atragerea investițiilor, dezvoltarea comerțului cu țările de origine, emiterea remitențelor și donațiilor.

La rândul lor, aproape toate autoritățile statelor Asiei Centrale indică drept obiectiv de bază al politicilor migraționale - acordarea suportului cetățenilor din străinătate. Având în vedere că majoritatea migranților muncesc ilegal, apărarea lor în străinătate devine prioritară. Aspectul dat poate fi interpretat drept un parteneriat reciproc avantajos, un mecanism ce crează sentimentul de protecție și atașament al cetățenilor față de stat. De asemenea, un mecanism de menținere a legăturii membrilor diasporei cu țara lor de origine se consideră și politica dublei cetățenii, susținută în mod activ de unele state.

O altă tendință specifică statelor central-asiatice rezidă în promovarea politicii de repatriere. De regulă, o astfel de politică este promovată în țările ce au reușit să depășească problemele economice și se focusează pe soluționarea problemelor demografice. Un exemplu elocvent este cazul Kazahstanului. Autoritățile acestui stat consideră că prin implimentarea programelor de repatriere se vor putea obține rezultate economice și intelectuale ridicate. Prin asigurarea unui loc de trai și încadrarea a cel puțin unui membru al familiei în câmpul muncii, statul tinde să își recheme compatrioții acasă. În aspect practic strategia se dovedește a fi eficientă, motiv pentru care statul continuă să extindă cadrul legislativ în sfera dată.

O viziune similară o au și autoritățile Statelor Baltice. Fiind afectate de o scădere gravă a populației, Statele Baltice tind să găsească o alternativă acestui fenomen. Astfel, pentru a compensa declinul demografic, se pune accent pe stimularea migrației de întoarcere a membrilor diasporei sau cel puțin se încearcă la nivelul politicilor să se mențină atașamentul față de patrie.

Din aceste experiențe, se poate desprinde diversitatea mecanismelor prin care diasporele se implică în susținerea statului de proveniență. Deși, diversita-

tea strategiilor aferente fiecărui stat în parte este mai degrabă descrisă de un amalgam de diferențe, decât similitudini ar fi eronat să afirmăm că între acestea nu pot fi trasate afinități. Astfel, în urma analizei mecanismelor de antrenare a diasporei în dezvoltarea statelor din spațiul ex-sovietic s-a ajuns la concluzia că forța motrice constă în propulsarea sentimentului de apartenență la stat. În lipsa spiritului de unitate și colectivitate, ar fi pur și simplu inutil să se mizeze pe ajutorul compatrioților.

Concluzii. În virtutea celor expuse, putem cu certitudine afirma că diaspora are o importanță majoră atunci când ne referim la procesul de dezvoltare a statului. Atât experiența diasporelor cu rădăcini adânci în istorie, cât și experiența diasporelor noi vine să ne confirme acest lucru. Suportul compatrioților, indiferent de țara în care sunt stabiliți este extrem de necesară mai ales în momentele de instabilitate și tranziție.

Pentru țările mici, care nu dispun de rezerve mari de resurse naturale, prezența diasporei devine un factor vital. Drept exemplu, în acest sens, ne servește suportul comunităților diasporale în dezvoltarea statelor formate în rezultatul destrămării URSS. În cazul primelor state menționate, diaspora și-a adus aportul prin intermediul activităților de lobby adecvate. De asemenea, diaspora armenilor s-a implicat activ în păstrarea specificului național, instituind în acest scop instituții și elaborând mecanisme elocvente. Diasporele date au reușit să consolideze compatrioții în jurul unor idei comune și mai presus de toate în jurul dorinței de a contribui la dezvoltarea patriei. Practicile date au avut un spirit de noutate, fiind ulterior preluate de alte grupuri etnice stabilite în afara țării de origine.

Exemplele abordate ne-au demonstrat că antrenarea diasporelor în dezvoltarea patriei ține în egală măsură de atitudinea asociațiilor și a autorităților. La nivelul ambilor subiecți trebuie să existe deschidere și dorința de menținere a dialogului. Ambele părți trebuie să se implice în elaborarea strategiilor și să se antreneze în stabilirea unui parteneriat reciproc avantajos.

În cazul diasporelor statelor post-sovietice, observăm că strategiile de implicare în dezvoltarea patriei sunt încă în proces de constituire. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că comunitățile diasporice și-au stabilit obiective mărețe. Afirmarea independenței, promovarea imaginii statului pe arena internațională și dezvoltarea economică sunt doar câteva priorități setate (reglementate la nivel legislativ și instituțional în continuă perfecționare).

Bibliografie:

1. EU neighbourhood migration report 2013 – Georgia. MPC Team on the basis of CARIM East database and publications. June, 2013, http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/migration_profiles/Georgia.pdf (accesat la 12.01.2018).

2. Koinova M. Diasporas and democratization in the post-communist world. // Communist and Post-Communist Studies. Volume 42, Issue 1, March 2009
3. Rizshkov V. Yerevan Shows Fragility of Post-Soviet Regimes. // The Moscow times. <https://themoscowtimes.com/articles/yerevan-shows-fragility-of-post-soviet-regimes-47751> (accesat la 11.01.2018)
4. Yeliseyeu A. Emigration and diaspora policies in Belarus. INTERACT Research Report 2014/27, p.7. <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/33140/INTERACT-RR-2014%20-%2027.pdf?sequence=1> (accesat la 12.01.2018).
5. Алекперова Дж. Азербайджанская диаспора разрастается по миру. //“Эхо. Общественно-политическая газета”. 03.03.2017. <http://ru.echo.az/?p=57294> (accesat la 12.01.2018).
6. Гриценко В. Ковалева Ю. Ценностная структура личности соотечественников в условиях возвращения их на историческую родину. // Izv. Saratov Univ. Ser. Educational Acmeology. Developmental Psychology, 2018, vol.7, issue.1 (25)
7. Федеральный закон от 24 мая 1999 г. №99-ФЗ "О государственной политике Российской Федерации в отношении соотечественников за рубежом" (с изменениями и дополнениями). <http://constitution.garant.ru/act/right/12115694/> (accesat la 12.01.2018).
8. Хеленьяк Т., Канагараджа С. Диаспоры стран ЕЦА могут содействовать экономическому росту и развитию. // Европа и Центральная Азия, Информационный бюллетень. Апрель 2012 года, Выпуск №46
9. Электронная версия бюллетеня “Население и общество”, Институт демографии Государственного университета - Высшей школы экономики. Концепция демографической политики Российской Федерации на период до 2025 года. <http://www.demoscope.ru/weekly/knigi/koncepciya/koncepciya25.html>, (accesat la 12.01.2018).

20.12.2018